

КАТИНА КОРУЕВА (СТРЕЗОВА) – ПЪРВАТА УЧЕНИЧКА ОТ АХЪЧЕЛЕБИЙСКО В ОДРИНСКАТА ГИМНАЗИЯ

Таня Марева, Смолян

Катина Коруева в Одрин
(ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 44)

Катина Коруева е първата ученичка от селищата в централните части на Родопите, учила в Одринската девическа гимназия в началото на XX в. Текстът е опит за портрет на една млада жена от Родопския край, която извървява последователно пътя от първия ученически чин до преподавателската катедра. Целта е да се анализира социалният ѝ профил. Да се очертаят семейната среда и впоследствие гимназиалната, в която тя се развива; факторите, които осигуряват или са спънка за полученото образование, за да постигне целта си – „да бъде просветител“. Основният използван източник са

материалите от „Родов фонд Стрезови“, съхранявани в Държавен архив-Смолян¹. Там са заведени ръкописни спомени и записки на

¹ ДА – Смолян, Ф. 1120.

Катина Коруева, по мъж Стрезова, писани от 60-те до 80-те години на XX в., в няколко варианта, както и други официални и лични документи. Спомените на Катина Стрезова не са неизвестни на интересуващите се от темата за женското екзархийско образование. Преди десетилетия те са отпечатани в съкратен вид на страниците на сп. „Родопи“².

Катина е родена през 1894 г. в с. Райково, Ахъчелебийско, в пределите на Османската империя (Гюмюрджински санджак, Одрински вилает). Оттук са родом и родителите ѝ Кузман Коруев и съпругата му Шина, от рода Ганзурови. Тя е второто дете от общо осем. Родът на бащата, Коруеви, са потомствени овчари и абаджии, а Ганзурови – бояджии на домашно тъкани аби и шаяци и абаджии.

През втората половина на XIX в. с. Райково е известно като занаятчийски център. Мъжете се занимават с абаджийство, терзийство, бояджийство, дялгерство, кираджийство, други по-малко застъпени занаяти и търговия. Също така няколко големи овчарски родове, които отглеждат хилядните си стада през зимата в Беломорието, а през лятото – в родната планина, продължават да упражняват поминъка си. Селото е разделено на две – Горно Райково и Долно Райково, с две църкви и две български общини. В историята на родопското възраждане е свързано с яростни борби между екзархисти и гъркомани) патриаршисти, особено Долно Райково³. Ганзурови са в общността на екзархистите.

Долнорайковската българска църковна община е една от активните в Одринско за поддържане на отвореното от нея училище и намиране на учители⁴. Преподаването на български език тук се въвежда през 1871 г. Учител е Петко Гидиджийски от Устово, ученик на Найдено Геров в Пловдив, който така провежда обучението, че училището започва да се нарича „академията“⁵. По същото вре-

² Стрезова, К. Някога. – Родопи, 1967, № 7-8, 21-22; Стрезова, К. Спомена от моето детство и младост. – Родопи, 1976, № 9, 18-22.

³ Примовски, Ан. Бит и култура на родопските българи. София: БАН, 1973, 164-167; Родопски, С. М. Портрет на гръцкото фенерско духовенство и коварните му дела против българите в Родопите. Пловдив, 1887; Гиневски, Хр. Родопското възраждане. Смолян, 1994, 81-83.

⁴ Божинов, В. Българската просвета в Македония и Одринска Тракия 1878 – 1903. София: БАН, 1982, 17.

⁵ Родопски, С. М. Портрет, 57; Седянков, Ст. Просветно дело в Средните Родопи. София: Нар. просвета, 1985, 92.

ме се открива за първи път девическо начално училище с 30 ученички и 1 учителка. Впоследствие мъжкото и женското обучение се сливат в общо начално училище до 4-то отделение⁶. Още един впечатляващ факт от историята на просветата в това село: през 1897 г. българоекзархийското и българопатриаршисткото училище в Долно Райково се сливат в едно, в името на качествено образование на децата. Този случай е изключителен, няма на друго място подобен акт и става възможен благодарение на усилията на учителите и компромиса от страна на патриаршистката партия⁷.

Едно уточнение за екзархийските училища: изграждането на мрежа от екзархийски училища в селищата от българската етническа територия, останала в пределите на Османската империя след 1878 г., това е първостепенната културно-просветна дейност на Българската екзархия след нейното учредяване през 1870 г. Приетият през 1871 г. Екзархийски устав регламентира правото на Екзархията да се утвърди като централен ръководен орган за образованието на българите, останали османски поданици. Тя може да учредява и поддържа при необходимост училищата в епархии, признали нейното върховенство, както и да ги контролира. Към Екзархията е сформиран Екзархийски съвет от духовни и светски лица. Функционира и самостоятелен орган – Централното настоятелство, само за просветните дейности. По места българското просветно дело е в ръцете на общините. Тяхна грижа е уреждането и управлението на училищата на територията им. Осигуряват сграда и пособия, съдействат за всяка полезна за развитието на образованието дейност. На централно ниво е уреден въпросът за педагогическите кадри – назначаването им е от Екзархийския съвет, който не толерира немарливост в работата на учителите. Контрол над образователния процес упражняват екзархийските училищни инспектори. Заплащането на учителския труд е двустранно – от местната община и от Екзархията. Системата е такава, че факторите за образованието са църквата, свещениците и църковно-училищните настоятелства, които действат в единство. Изградените в селищата, признали Екзархията, църковно-училищни настоятелства включват духовни и светски лица. Избират се ежегодно. Под-

⁶ Попконстантинов, Хр. От Витоша до Родопите. – Спомени, писма пътеписи. Пловдив: Х. Г. Данов, 1970, 326.

⁷ Божинов, В. Българската просвета, 199-200.

чинени са на епархиите и на съответните митрополии, към които са училищните инспектори. Представяват се от председател, одобрен от Екзархията. За времето на своето съществуване, до 1912 г., екзархийските училища в Одринска Тракия и Македония изиграват важна роля за развитие на модерното образование, за подготовка на педагогически кадри и за утвърждаване на българското национално самосъзнание.

Бащата на Катина Коруева е абаджия, практикуващ занаята в Беломорието – Серес, Драма, Кавала, Ксанти. Кузман Коруев трудно изкарва прехраната на многодетното семейство. Помощ за финансовото състояние е допълнителното занимание на майката Шина. Тя е една от първите притежателки на шевни машини в Долно Райково и освен работата в домакинството постоянно шие по поръчка. Машината е закупена целенасочено от съпруга ѝ, за да се подпомага семейният бюджет. Пълномощник на Дружеството за шевни машини „Сингер“ в района е неговият брат Иван Коруев⁸, завършил Одринската мъжка гимназия и отлично владеещ френски език. Както Катина многократно подчертава в спомените си, бащата е ученолюбив, любопитен към света и новостите, отгърсен от типичните за българското патриархално общество предрасъдъци по отношение на образованието на момичетата. Освен това е свързан с комитите и местната организацията за освобождение⁹. В такава семейна среда, пропита от свободолобие, напредничави идеи и предприемачески дух, на Катина е дадена възможността да се изучи, а тя самата проявява интерес, старание и упоритост.

УЧЕНИЧКА В ДОЛНО РАЙКОВО

В спомените си Катина Коруева пише, че първоначално образование получава през 1900-1905 г. в основното училище в Долно Райково. Учителите са Васил Мавродиев, Димитър Мавров, които впоследствие стават свещеници¹⁰, Анастасия Манолева и Мария

⁸ ДА – Смолян, Ф. 502К.

⁹ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 28, л. 1, 3; а. е. 37, л. 1; а. е. 38, л. 2, 21.

¹⁰ Петрова, Зл. Свещеници – революционери от Райково, участници в Македоно-Одринското движение и войните за национално обединение. – Стопански и културен живот в Родопите и Тракия (XIX – XX в.). Смолян: Зея-принт, 2017, 73, 76.

Робова. „Учехме в старото училище на хорището, което беше на два ката и което деляхме с гъркоманите и всяка година се сменяхме. В долния кат учехме I и II отделение, а в горния – III и IV отделение. Изучавахме Четене, Смятане, Закон Божий и предметно учение. Имахме малко учебници, пособия никакви и пишехме на плочи с подострени каменни писалки. Отоплението беше примитивно. Тенекиените печки отопляваха с дърва от учениците. Всяка сутрин носехме по едно дръвце под мишница (който не носеше, не можеше да се грее)“¹¹. По-късно родителите решават да докарват по един товар дърва (б. м. – колкото може да се пренесе с магаре) за всеки ученик, така предварително да се осигури отоплението.

През 1904-1905 г. Катина завършва IV отделение и постъпва в местното II-класно училище. Непълно класно училище в Долно Райково е отворено през 1885 г., преместено от Устово. През 1901 г. то е преобразувано във II-класно¹². Помещава се в къщата на Стою Боботанов (б. м. – днес не съществува). Местните наративи, предадени и в спомените на Катина Коруева, разказват, че на фасадата на къщата имало изписани два лъва, че там е идвал да ношува Васил Левски. Всичко това не е доказано исторически, но дава увереност за родолюбивия дух на българите в селището, останало в пределите на Османската империя до 1912 г.

II-класното училище в Долно Райково, според Катина Коруева, макар да разполага с много оскъдни пособия – една черна дъска, събира ученици и от съседните селища Устово, Пашмакли (дн. гр. Смолян), Чокманово, Аламидере (дн. с. Полк. Серафимово), Петково и Карлуково (дн. Славейно). Момичетата са малко на брой, преобладават момчетата. В спомените си тя посочва някои съученици и съкласници – Хроню Николов, Никола Иванов Кабаиванов и Иван Хаджихристов от Устово; Васил Попхристов от Чокманово; Петър Пампоров от Пашмакли; Диню Диев и Радослав Бочуков от Райково; Слава Попвасилева, Слава Чапкънова, Василка Мильонова и др. от Райково.

Главен учител в прогимназията в Долно Райково е Георги Димитров, от Одрин. Учители са Тодор Попемануилов, Георги По-

¹¹ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 40, л. 1.

¹² Седянков, Ст. Просветно дело в Средните Родопи, 130; Симеонов, Н. Среднородопско просвещение. Т. I, Смолян: Принта-КОМ, 2001, 98-99.

пдобрев и сестра му Кера Попдобрева, Г. Караманов, Димитър Левов. От години в прогимназията много силен спомен у Катина остава денят на св. св. Кирил и Методий, празнуван много тържествено. Два дни ученици и учители берат цветя от поляни и градини, плетат венци и украсяват с тях цялото училище и иконата на св. св. Кирил и Методий. *„На празника наредени заедно, ученици и учители, с иконата отивахме на черква. След това отивахме на св. св. Костадин, където идваха и от горнорайковското училище, и там играехме и се веселяхме до вечерта. Понякога черковно-училищното настоятелство даваше обед на цялото училище. Нямахме музика – свиреха ни гайди“*¹³.

Други празници, отбелязвани групово от учениците в горните класове, са Коледа. Пял песента „Коледичко, възваричко, спиш ми, стани, разбуди се“, когато обикалят по домовете. Посреднощ срещу Васильовден момчетата ходят по къщите и хвърлят камък при огнището, с пожелания „Както тежи камъкът, тъй да тежи кесията на стопанина“. През деня по-малките ученици и момичетата сурвакат с дрянова пръчка с думите „С нова година, с нов живот“. Актът на училището, когато показват наученото пред обществеността и се раздават свидетелствата, е на края на учебната година, на Петровден¹⁴.

*„Завърших втори клас момиче само в класа. Тогава рядко момичета ходеха на училище, особено в горните класове... Момчетата малко учеха, а момичетата още по-малко“*¹⁵.

В началото на ХХ в., продължаващи да бъдат поданици на Османската империя, нагласите на местните хора са традиционнопатриархални¹⁶. По-добре е момчето да изучи занаят, отколкото да получи по-високо образование, а момичетата нямат нужда от образование – тяхната роля е да са домакини. За женските чеда родопчани казват: *„Дай ѝ хурка да преде и мотика да копае“*. И, ако синовете на някои по-будни семейства са изпратени извън родното място да учат, това за момичетата не се отнася, още повече в раз-

¹³ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 40, л. 1.

¹⁴ Пак там, а. е. 41, л. 6.

¹⁵ Пак там, а. е. 28, л. 1, 3.

¹⁶ За женската идентичност според българския фолклор: Даскалова, Кр. Жени, пол и модернизация в България, 1878 – 1944. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2012, 74-80.

мирните времена за Родопите и Одринска Тракия в първите години на ХХ в. Катина Коруева пише в спомените си: „В село и околните села имаше събудени и ученолюбиви хора, които пращаха синовете си да учат и повече в градовете – Серес, Солун и Одрин, и във вътрешността на България. Такива студенти бяха Тома Попратилов (Садукей) и Радослав Бочуков от Райково, [Христо] Караманджуков от Чокманово, Петраков, Бичоков и Киряков от Устово и Стефан Попанастасов от Пашимакли. Обаче момичета не бивало да учат повече и тех не пращаха никъде“¹⁷.

УЧЕНИЧКА В ОДРИН

Основен фактор за изпращането на Катина Коруева да продължи образованието си в Одрин е семейството и отношението към просветата – съгласието и подкрепата от баща ѝ, въпреки неodobрителното отношение от страна на някои възрастни в Долно Райково; от майка ѝ, която таи голяма тревога, че дъщеря ѝ отива на толкова далечно място; вероятно и влиянието на чичото Иван Коруев, завършил в Одрин.

Решително обаче е въздействието на главния учител на II-класното училище Георги Димитров. По поръчение на Българската екзархия една от задачите на ръководството на екзархийските училища е агитация сред местните да изпращат децата си да получат по-високо образование. В Долно Райково Г. Димитров няма голям успех в агитацията, но постига съгласието на Кузман Коруев. Затова прави всичко възможно да се даде шанс на дъщеря му Катина, единственото момиче в селището, завършило успешно целия учебен курс. Учителят подпомага семейството, като осигурява на дъщеря им стипендия и приемане в пансиона на Одринската девическа гимназия. Той съставя и саморъчно написва две прошения – до Негово високопреосвещенство Архимандрит Мелетий, управляващ Одринска епархия, и до председателя на „ходатайствената комисия“ на гимназията¹⁸. Исканията за пълна стипендия и продължаване на образованието в поверената на Архимандрит Мелетий Одринска „Касъровска“ гимназия са обосновани с успешно завършване на Катина Коруева на пълния курс на II-класното

¹⁷ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 38, л. 5.

¹⁸ Пак там, а. е. 141.

училище в родното ѝ село. Също така семейството е бедно и няма притежание на движими и недвижими собствениности, приходите от които биха дали възможност за издръжката ѝ. Прошенията са с дата 12 юли 1906 г., с подпис на Катина Коруева.

Подкрепа оказва и църковно-училищното настоятелство. В спомените си Катина отбелязва, че тръгвайки за гимназията, енорийският свещеник Никола Мавродиев ѝ подарява една кесия с ½ метелици (метелик – дребна турска монета на равностойност 10 пари), за първоначална издръжка¹⁹.

За прогресивните българи в с. Долно Райково, Ахъчелбийско, най-важният училищен център е Одрин. Там действат две български гимназии – Мъжката педагогическа гимназия „Петър Берон“ и Девическата гимназия с благодетел Янко Касъров, затова наричана „Касъровската“, две прогимназии – мъжка и девическа, четири основни училища, униатска българо-френска гимназия. В същия град, другата християнска общност – на гърците, има две гимназии, девическа прогимназия, шест основни училища²⁰.

Одринската девическа педагогическа гимназия „Я. Касъров“ е открита през 1894 г., на база съществуващото в същата сграда Българското централно основно училище в Одрин. В продължение на 27 години гимназията е със статут на класно девическо училище. От 1906 г. е пълна седмоласна девическа гимназия. Основен дарител и благодетел е Янко Касъров от Одрин (1835-1882). Той е втори син на търговеца Христо Касъров, чиито корени са от Копривщица. Около 1856 г., когато материалното положение на семейството се влошава, Я. Касъров се установява с част от стоката в Букурещ. Натрупва състояние от търговия с изсичане и експлоатация на гори. Има тежка лична съдба – за кратко време губи съпругата и единствената си дъщеря. Остава състоянието си на баща си и братята си, при условие по-голямата част от него да се дари за построяване и поддръжка на българско училище в родния му град Одрин. През 1884 г. Хр. Касъров изпълнява желанието на своя син. Подарява къщата си в Одрин за училище и внася капитал за основаване на благотворителен фонд. Попечителство на фонда възлага на Българската екзархия, която чрез Одринската българска община да поддържа със средства учебното заведение и при необходимост

¹⁹ Пак там, а. е. 37, л. 1.

²⁰ Божинов, В. Българската просвета, 187.

нуждаещите се ученици. Десет години по-късно това училище е трансформирано в девическа гимназия²¹.

Бащата на 12-годишната Катина лично я завежда в Касърровската гимназия в началото на учебната 1906-1907 г. „*Стигнахме за три дни в Одрин. Там ме посрещнаха другарки – изненадани, че от толкова далечен край, идва едно момиче – селянче – да учи. Надзирателката на пансиона, същевременно преподавателка по френски, ме прие радушно и полека-лека ме въведе в реда и дисциплината на пансиона, който беше и гимназията... Бях със селски дрехи, но там ми дадоха ученическа форма и станах гражданка*“²². За първата си ваканция в Райково, след края на учебната година, Катина се завръща с новото облекло. Семейството я посреща радушно в новия ѝ външен вид на гражданка.

В спомените си Катина Коруева споделя сведения за образователния процес в **Касърровската гимназия**²³. Обучението е до 7 клас (сега 11). Ученичките са от пределите на Одринския вилает: Малко Търново, Лозенград, Баш клисе, Димотишко, Цариград, Гюмюрджина, Дедеагач, Димотика, приходящи от Одрин, които впоследствие стават пансионерки, по изключение от Ахъчелебийско. Има единични случаи на девойки от селища в България. При нейното постъпване в IV клас са записани 18 ученички: Надежда Бъчварова, Геновева Янкулова, Мария Караджова от Цариград; Керана Кирязова, Кераца Димитрова, Анастасия Воденичарова от Лозенград; Катина Кузманова от Райково; Недялка Димитрова, Елена Жекова, Тодорка Николова и Елена Робева от Малко Търново; Пенка Шиварова от Ст. Загора и от Одрин Султана Антонова, Анастасия Трайкова, Елена Христова, Злата Михайлова, Катина Стоянова и Недялка Михайлова.

Учители на класа са Анастасия Георгиева по френски език и възпитателка, Димитър Нашев по алгебра, Коста Георгиев по български език, Велко Ралев по история, Филип Попдимитров по рисуване, преподавател и в мъжката гимназия „Д-р Петър Берон“, Фания Рашкова и Мария Мързенска по ръкоделие. Директор е Иван Мавров. По-обстойно коментирана е само учителката по френски език. Нейната строгост и взискателност по предмета, как-

²¹ Енциклопедия Дарителство <http://daritelite.bg/balgarska-ekzarhiya>)

²² ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 37, л. 1-2.

²³ Пак там, а. е. 40, л. 1, 1 гръб, .

то и забраната ученичките да разговарят помежду си на български, дават резултат – в края на учебната година всички говорят свободно на чуждия език.

Гимназията има черковен и светски хор с диригент Иван Кюлев, завършил Духовна академия в Казан, Русия, преподавател по пеене, музика и Закон божи.²⁴ В края на всяка учебна година се държат изпити, от които зависят дипломите. В Одрин се получава стабилно гимназиално образование, което гарантира в бъдеще успешно упражняване на учителката професия. Катина пише: „*Всички възпитаници на тия две гимназии – мъжка и женска български гимназии в Одрин, станаха учители, просветители народни*“²⁵.

Редът в пансиона на девическата Касъровска гимназия се отличава с добра организация и дисциплина. Режимът е ставане от сън в 6 ч., време за обличане и тоалет до 7 ч. От 7 ч. до 8 ч. – сутрешно занимание, в 8 ч. звънецът бие за първи час. Занятията продължават до 12-13 часа. След обяда и обедната почивка в 3 ч. започва второто занимание до 7 ч. Вечерят и в 9 ч. всички са по леглата. Надзирателката минава да види как са ученичките и пожелава лека нощ (да припомним, че комуникацията е на френски език, по който предмет преподава надзирателката на класа). Събота е ден за почистване на класни стаи и спални помещения от самите пансионерки и за лична хигиена. Тогава се устройват забави с песни, декламации, живи картини. Периодично се дават дежурства в кухнята. Ежедневно по две-три от възпитаничките са помощнички при готвенето и след това сервират храната и следят за спазване на ред в трапезарията. Ученичките от долните класове имат „възпитателки“ от горните. Те се грижат за здравето и поведението им, помагат им в личен план (да се чувстват добре далеч от дома, да им срещат косите и т.н.), както и в подготовката на уроците²⁶.

През ваканциите в рамките на учебната година в пансиона остават ученичките, които са родом отдалеч. Дните са запълнени със занимания за свободното време – четене, ръкоделие, рисуване. Катина Коруева споделя, че тя е едно от тези девойчета. От първата коледна ваканция, прекарана в Одрин, тя е запазила изпратените от Райково писма – от името на майка ѝ и две от сестрите ѝ, писани на

²⁴ Божинов, В. Цит. Съч., 331-332.

²⁵ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 40, л. 6.

²⁶ Пак там, а. е. 40, л. 1, 11.

5 януари 1907 г. Шина Кузманова съобщава на дъщеря си, че са получили картичката, с която честити светлия християнски празник. Семейството се моли за нейното здраве. Главният учител, жена му и всички учители я поздравяват и очакват писма от нея. На гърба на листа е писмото от сестра й Юрдана Кузманова. Тя споделя, че в училище е добре, през ваканцията от Коледа до Нова година има много седенки. Изпраща поздравите на по-малкия им брат Тодор и Руска. Отделно писмо е написала сестра й Мария. Поздравява я за Нова година лично и от други домашни – дядо Стою, баба Катина, от леля Лика, както и от приятелките й на село, и „възпитателката й” – вероятно учителка. Всички мислят за нея и желаят здраве²⁷.

През 1906 г. в **сградата на Касъровската гимназия** се помещават класни стаи, занималня, трапезария с кухня, склад за храни, „сандъкarnата”. Първоначално гимназията е разполагала само с едно здание, заедно с пансиона, но когато нараства числото на ученичките, училищната управа заема още две съседни турски здания с големи дворове и високи зидове. Така гимназията се разпростира на почти цяла улица. В ограденото пространство през вътрешни врати се преминава между дворовете в отделните сгради. Във второто здание са дирекцията, стая за свиждане и на горния етаж – спални за ученичките. В третото здание е обособена болница от една стая с 4 легла и аптека. Тук известният в Одрин д-р Дочков ежедневно следи за здравето на ученичките. Останалите стаи и салони служат за класни стаи. Спалните за надзирателките са разпределени и в трите сгради. Дворът е голям, с дръвчета, подходящ за разходки. По изпитно време в него ученичките правят импровизирани „колибки от чаршафи“. До пансиона е българската митрополия. Митрополит Мелетий често идва и напътства гимназистките²⁸.

Празниците и свободното време²⁹ са организирани съгласно общия гимназиален ред. Най-важен празник за Касъровската гимназия е актът на раздаване на свидетелствата в последния неделен ден на учебната година. Гост на утрата е турският валия със свитата си. След литературната част гимназиалният хорът изпява турския марш „Хамидие”. Накрая валията лично раздава свидетелствата на

²⁷ Пак там, а. е. 42, л. 1-2.

²⁸ Пак там, а. е. 40, л. 2, 5-5 гръб.

²⁹ Пак там, а. е. 37, л. 2; а. е. 40, л. 10; а. е. 41, л. 4-5.

отличничките, на останалите – директорът. Ученичките подаряват на валията свои ръкоделия и рисунки. На този ден се представя и изложба от ученически саморъчно изработени творения в часовете по рисуване и ръкоделие. След акта класовете се разпускат за лятната ваканция. Катина се прибира с баща си, специално дошъл от Гюмюрджина, за да я придружи до дома им в Райково.

Празникът на св. св. Кирил и Методий – 11 май, е отбелязван тържествено от българските училища в Одрин. Сутринта присъстват на църковната служба. След това е празненството в местността Сарая, където има развалини от турски сараи, като за целта местността е предоставена от турската власт заедно с военната музика. Това е събиране за цялата българска общност в града. В общото веселие участват учениците и учителите от девическата и мъжката гимназии и български семейства от Одрин. Пекат агнета за обща трапеза. За веселието допринася и „прочутият оркестър на мъжката гимназия“.

1 май празнуват в местността Хадъмаа, която се намира на шосето между Одрин и Лозенград, на място с чешми. Настаняват се на височината над тях. За обед с помощниците в гимназията с каруци донасят печени агнета за цялото училище. Денят преминава във веселба, игри и хора до вечерта. В неделни и празнични дни, облечени с лятната или зимната униформа, наредени в редица две по две, заедно с учителите и „гавазина“, гимназистките отиват сутринта на църква. След това са разходките в града с опознавателна цел. Следобедите, под строй и с песен, се отправят към Съединението, мястото на сливане на трите реки – Тунджа, Марица и Арда, или към Сарая. Организирано се посещават безистенът „Али-паша“ и прочутата Султан Селим джамия, за чието изграждане се разказват много легенди. Понякога разходките са общи за двете български гимназии в Одрин.

Когато излизат в града – строени, в униформи, с песен, предизвикват възхитата на местните хора. Подобно отношение проявява султан Мурад V при посещение в Одрин. В негова чест е организирана манифестация на всички училища в града, преминаваща край зданието, където е отседнал. Единствено за учениците от двете български гимназии султанът излиза на балкона, доволен от музиката и песните (разучени са песни на турски език), от стройните редици, от униформите. В отговор той изпраща дарения в касите

на двете гимназии. Различно е отношението на „гърците – мразеха ни и ни завиждаха”, пише Катина³⁰.

Възпитаничките на Касъровската гимназия имат право на самостоятелни излизания, но с придружител. Катина е споделила за такива случаи. По време на обучението ѝ в Одрин там пребивава нейна роднина, съпруга на учителя Георги Попанастасов, родом от Петково. Понякога в неделя семейство Попанастасови идват до гимназията, за да вземат родственицата си да им гостува за един ден. Когато от писмата на домашните научава, че в одринския затвор има затворници от Райково и Ахъчелебийско, Катина получава разрешение да ги посети, придружена от гавазина на пансиона. Там се среща със своя учител от райковското класно училище Васил Мавродиев и с някои други нейни земляци³¹.

Катина учи в Одрин в рамките на две учебни години, но майка ѝ умира и става невъзможно по-нататъшното ѝ обучение в Одрин. В началото на ХХ в. в Ахъчелебийско, все още в пределите на Османската империя, са дефицитни учителите, особено жените. Веднага след завръщането в родния край Катина получава първото си назначение като екзархийска учителка – в с. Алаמידере (дн. Полк. Серафимово)³². За да докаже легитимност на учителка, изисква свидетелство за обучението си в Одрин. Удостоверението³³ на Катина Коруева от с. Долно Райково, Ахъчелебийско, за завършен IV кл. в Българската девическа педагогическа гимназия „Касъров”, е издадено на 8 януари 1910 г. Ученичката е изучавала следните предмети: Закон Божий, Алгебра, Геометрия, Физика, Ботаника, Всеобща история, География, Френски език, Рисуване, Ръкоделие, Цигулка и Нотно пеене. На гърба на документа е уточнено, че получава свидетелството „без общи ред”, защото има да полага изпит по цигулка. Подписано е от директора Иван Мавров, подпечатано с печатите на Българската екзархия 1894 г. и на Българска Д[евическа] „Касъровска“ педагогическа гимназия –

³⁰ Пак там, а. е. 40, л. 4-5.

³¹ Пак там, а. е. 40, л. 14.

³² Корудов, А., Тод. Згуров, Т. Згуров, А. Печилков, Из миналото на с. Полк. Серафимово. Т. I, Смолян, 2014, 86.

³³ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 29.

Одрин. На предния лист е обгербвано с марка за платена такса. Заверено е на османотурски³⁴ – „Настоящото свидетелство от страна на Управлението по просветата в Одрин е регистрирано и потвърдено Джемази II [1]326 година [от 1 юли 1908, сряда до 29 юли 1908, сряда]“ и подпечатано от Управлението. Под втората заверка – „Настоящото свидетелство на Катина Кузманова е прегледано. Година [1]325, 16 Канун-у сани [29 януари 1908 г.]“³⁵, отново са поставени печатите на Българската екзархия и от Девическата гимназия в Одрин.

Връщайки се в родния край, екзархийската ученичка и Касъровска стипендиантка Катина Коруева в продължение на няколко години е екзархийска учителка в различни селища на Ахъ-челебийско (дн. Смолянско): Аламидере, Карлуково, Устово, Момчиловци. Едновременно се занимава и с различни извънучилищни инициативи за културното израстване на хората, сред които живее³⁵. Омъжена е за свой колега, Александър Стрезов от Дойран, учителствал след 1912 г. в Смолянско. Семейството се установява в Райково, а през 1932 г. се мести в София. Катина Стрезова упражнява учителската професия до края на трудовата си кариера. Това за нея е призвание и дълг. Умира в София през 1983 г.

Катина Коруева (Стрезова) е типична представителка на поколението млади будни българки след Освобождението, разчупили статуквото – полага упоритост в учението и се образова. Наученото в училище и от преподавателите в Одринската гимназия прилага ефективно при упражняването на педагогическата професия в родния край и за просперитета на нейните ученици и съграждани.

³⁴ Изказвам благодарност на Катерина Венедикова за преводите от османотурски на заверките в Удостоверението.

³⁵ ДА – Смолян, Ф. 1120, оп. 1, а. е. 37, л. 3-5.